

De nye kvinder

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 254

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Rikke Andreassen og Merete Pryds Helle

De nye kvinder. Kærlighed og queers 1870-1920

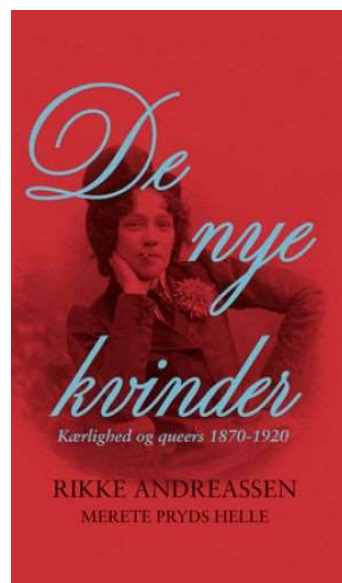
Politikens forlag 2025. 318 sider. 300 kr.

Af Claus Møller Jørgensen

De nye kvinder handler om de kvinder, som i slutningen af det 19. og begyndelsen af det 20. århundrede indgik i romantiske og seksuelle forhold med hinanden. Nogle var fattige, andre fra overklassen, og de havde markant forskellige vilkår og muligheder. Indledningsvis skrives det, at disse kvinder levede spændende liv, at de blev kærestes, festede og arbejdede.

I bogens første to dele er der ikke megen fest. Det handler om prostitution. Det handler om vold, fattigdom, overgreb, undertrykkelse. Også små glimt af noget, der måske var lesbisk kærlighed, indhylles i voldelige uoverensstemmelser, mistillid og utroskab. Vi befinder os blandt kvinder, som var indlagt på Vestre Hospital, hvor overlægen og videnskabsmanden Rudolf Bergh regerede. Vestre Hospital skulle tage sig af de prostituerede, som havde fået en kønssygdom, hvilket var det afgørende for den måde, Rigsdag og myndigheder forholdt sig til prostitution på i det meste af perioden.

Men først Bergh. Videnskabeliggørelsen af homoseksualitet handlede om at finde årsagen til en sygdom og blev omsat i mænds videnskabelige overgreb på prostituerede kvinder, som kom til udtryk i Berghs undersøgelser af størrelsen på indlagte kvinders klitoris. Lesbiskhed kunne måske spores objektivt ved klitorisstørrelsen, hvilket Bergh dog afviste efter at undersøgt indlagte kvinder, som var tvunget til at lade sig undersøge. Bergh gik altså objektivt til værks, men det betød ikke, at han fandt lesbisk kærlighed tilladelig eller ligeværdig med heteroseksualitet. Berghs forsøg på at inddæmme lesbisk aktivitet, sygdommens udtryk, bestod i isolationsfængsling af kvinder, der var for kåde overfor andre indlagte. Særlig interesse havde Bergh for kvinder med tatoveringer, som fattige i visse tilfælde havde påført sig. Bergh så tatoveringerne som udtryk for den særlige lidenskab som lesbiske besad, og han opfattede dem som disponerede for at sælge seksuelle ydelser i kraft af deres biologi. De var selvskravne til at blive prostituerede og kriminelle, hvilket kunne ses af, at det især var fattige, som havde tatoveringer og levede som skøger, det ord Bergh brugte. Andreassen ser tatoveringerne som et oprør og et modsvar mod overgrebene, at tage efterskab over sin egen krop.

Perioden var den reglementerede prostitutions periode. Prostitution var lovligt, men fra 1874 til 1906 forsøgte man ved lov at inddæmme kønssygdomme, især syfilis, ved at tvinge prostituerede som blev anholdt for at sælge sex tre gange, til at lade sig registrere som prostituerede og som medførte ugentlige lægetjek. Den måde, denne lovgivning beskrives på i bogen, virker forvirrende på mig. Især begrebet tvangsprostitution under overskriften "i statens tjeneste", at kvinder blev tvunget til at ernære sig ved at sælge sex, at loven tvang tusindvis af kvinder til at arbejde som seksarbejdere (s. 87), forekommer mig forvirrende og misvisende. Tvangen angik registrering som prostitueret og ugentlige lægetjek, men ikke at de pågældende kvinder skulle ernære sig som prostituerede. Ophørte de med at sælge sex og fik andet arbejde, kunne de få sig skrevet ud af registeret. Det ændrer ikke ved, at det var et overgreb på kvindernes grundlovssikrede frihedsrettigheder, som man også var inde på i samtiden. Det ændrer heller ikke ved, at registreringen var med til at fastholde kvinder i prostitution, som indtil tredje anholdelse kun lejlighedsvis havde suppleret en ringe indtægt med at sælge sex. Det er også helt korrekt, at det var de prostituerede kvinder, som kom til at bære ansvaret for at bekæmpe kønssygdomme, mens de mandlige kunder var holdt helt ude af billedet, som potentielle sygdomsspredere, der ikke var underlagt lægetjek, straf eller mistænkeliggørelsens stigmatisering. Men staten og lovgivningen tvang ikke kvinder til prostitution.

Det ville være forkert at beskrive bogens indhold som en generel beskrivelse af lovgivning, samfundsstrukturer og klasse. Der er mennesker i bogen, spor af de levede liv, som prostituerede afsatte i forhørsprotokoller og breve. Fx historien om Ane, en 17-årig pige, som runder første del af bogen af. Ane er eksempel på de unge kvinder, som blev prostituerede. På volden. På en kvinde som forsøger at komme ud af prostitutionen. Men som 20-årig stadig var et registreret offentligt fruentimmer. Ane havde en anden kvinde som kæreste i et forhold med druk og utroskab afsluttet med et selvmord i en fængselscelle.

Et andet eksempel af en helt anden karakter var Henny, som boede i Dybensgade, hvor velbetalte prostituerede holdt til. Her var der kvindefællesskab og lesbiske kærlighedsforhold, som i alt en fjerdedel af de prostituerede blev anslået at leve i. De bedrestillede prostituerede var forretningskvinder med egen bankbog og egen lejlighed med mulighed for opsparing til at komme væk fra prostitutionen. Der var således ikke én prostitutionserfaring. Den inkluderede også bordellernes kvindefællesskaber, der gav tryghed, gensidig hjælp og muligheden for at indlede lesbiske forhold, hvis det var det, den enkelte følte for.

Del 3 handler om forhold mellem kvinder fra borgerskabet. Perspektivet er stadig i øjenhøjde. Om kærligheden mellem kvinder som dannede par livet igennem, som lærerinderne Anne og Theodore og kunstnerne Marie Luplau og Emilie Mundt. De brugte deres liv på almindelige borgerlige sysler, rejser og sommerhus, på at lave skole og kæmpe for kvindelige kunstneres muligheder. Men ikke for kvinders ret til at være kærester med kvinder. Ifølge Andreassen ville de sikkert have gjort det, hvis det ikke havde forholdt sig sådan, at kvinders kærlighedsforhold til andre kvinder blev opfattet som naturlige i slutningen af 1800-tallet om begyndelsen af 1900-tallet. Det afspejlede sig også i kontaktannoncer, hvor kvinders homoseksuelle forhold blev sat i tale på samme måde som kvinders heteroseksuelle forhold.

Det er i det borgerlige København, de nye kvinder dukker op omkring år 1900. Den nye kvinde benyttede nye frigørende teknologier som cyklen, hun røg og markerede sin frigjorthed ved at udfordre de roller, der i tiden var tiltænkt mænd. Hvad de lesbiske kvinder angik, handlede det om at gå i mandetøj, klippe sig korthåret og i det hele taget leg med køn. Den nye kvinde var, som det formuleres, sammenflettet med det der i dag ville blive kaldt den homoseksuelle kvinde, som igen var sammenflettet med den nye progressive kvindebevægelse.

Bogen tegner et bredt billede af kvinder i forhold til kvinder, og bidrager derfor med ny viden og nye perspektiver på det sene 1800-tals historie. Den er godt skrevet og god at læse. Den kan for de borgerlige kvinders vedkommende med udbytte suppleres med Karin Lützens bog om samme emne, Hvad hjertet begærer, som udkom sidste år. Et nyt forskningsemne er kommet på historieskrivningens dagsorden, som det fortjener. Merete Pryds Helle bidrager til De nye kvinder med en sammenhængende fiktionsfortælling om Jonna, som afslutter hvert af bogens hovedkapitler.

SE RELATEREDE ARTIKLER

**NIELS BUKH - EN POLITISK-
IDEOLOGISK BIOGRAFI.**

HELTE OG HYKLERE

FOLK

Henrettelser af Fredericia-modstandsfolk

Erik Ingemann Sørensen fortsætter fortællingen om tiden op til Danmarks befrielse i 1945

Museumsnumre 120 - Præstekjole

Ole Mortensøn fortæller om præstens beklædning

TV-tips, uge 17, 2025

Bl.a. dokumentar om panserslaget ved Kursk

Søfarer

Den nye permanente udstilling på MUseum for Søfart